

Inarinsaamen kasvinnimityö

1. Inarinsaame kirjoitettuna kielenä ja kasvinnimien kirjalliset lähteet

Inarinsaame on kirjoitettuna kielenä melko nuori. Ensimmäisen kerran kieltä kirjoitti julkisesti Elias Lönnrot artikkelissaan *Ueber den Enare-Lappischen Dialekt* (1854, 133–134), jossa hän kuvaa, ettei inarinsaamea ollut aiemmin kirjoitettu enempää kuin pari irrallista lausetta ja Isä meidän -rukouksen verran, joten hänen täytyi kirjoittaa kieltä siten kuin parhaiten taisi. Pappi E. W. Borgin *Anar Sämi kiela aapis kirje já Doktor Martti Lutherus "Ucca katkismus"* ilmestyi vuonna 1859. Näistä kirjallisista ensiaskeleista aina 1990-luvulle saakka inarinsaamea kirjoitettiin harvakseltaan (Olthuis 2009, 75). Julkaistu kirjallisuus on ollut lähinnä uskonnollista kirjallisuutta sekä kielentutkimusta (ks. tarkemmin Olthuis 2009, 76–80).

Ne kasvinnimet, joita on tutkittu suomen sanojen etymologioinnin yhteydessä, löytyvät etymologisista sanakirjoista. Kompleksisempia kasvinnimiä löytyy vasta Erkki Itkosen *Inarilappisches Wörterbuch* -sanakirjasta (1986–1991). Viimeisin aineisto sanakirjaan on kerätty 1950-luvulta. Tämän jälkeen kasvinnimiä on käsitelty vasta inarinsaamelainen Ilmari Mattus, joka julkaisi *Anarâš-lehden* joulukuun numerossa vuonna 1991 oman kasvinnimilistansa *Säämi šadoh* 'Saamenmaan kasvit'. Tähän oli tarvetta, sillä inarinsaamenkielisiä kasvinnimiä ei löytynyt koottuna. Hän on poiminut nimet *Inarilappisches Wörterbuch* -sanakirjasta sekä lisännyt niihin itse tuntemansa kasvinnimet. Lisäksi hän on itse sepittänyt kasvinnimiä – lähinnä kääntämällä nimiä pohjois- saamesta ja suomesta.

Kasvinnimien laadintaa aloitettaessa huomio kiinnittyi nimettyjen lajien vähyteen: Lapin alueen n. 550 kasvilajista (Olthuis 2007, 72) ainoastaan vajaalle 50:lle löytyi vanha inarinsaamenkielinen nimi. Vanhastaan tunnettujen kasvinnimien vähyys ei kylläkään yllätä. *Inarilappisches Wörterbuchin* aineiston keruuaikoihin, 1950-luvulla, elettiin noususuhdannetta, jolloin kiinnostus syötäviä luonnonkasveja kohtaan yleensäkin hiipui. Vasta 1970-luvulla kiinnostus luonnon hyötykasveihin alkoi taas lisääntyä, mutta vastaavasti inarinsaamen kielen puhuminen oli tuolloin miltei lakannut. (Ks. myös Holmberg – Eklöf – Pedersen 2009, 13 ja Olthuis 2003, 530.) Kun inarinsaame on muutoinkin elä-

nyt aina näihin päiviin saakka lähes yksinomaan puhuttuna ja erittäin niukasti kirjoitettuna kielenä, ei kaikkia lääke-, mauste- ja ruokakasvien saamenkielisiä nimiä todennäköisesti ole koskaan kirjattu mihinkään.¹

2. Kasvinnimien vakiinnuttamistyö

Suomen kielen patriarkka Elias Lönnrot teki suurtyön suomalaisten kasvinnimien vakiinnuttajana. *Flora Fennican* (1866) esipuheessa hän toteaa:

Suomalaisia nimiä muutamilla kasveilla oli liiaksiki, toisilla ei ainoatakaan, aivan kuten sanotaanki, hyvällä olevan montaki nimeä, pahalta katoavan ainoanki. Niillenkoi kasveille, joilla ennestään ei ollut nimeä, olen parhaan taitoni mukaan kokenut suomalaisen nimen saada, joka työ ei juuri ollutkaan huokeinta, koska siinä piti lukuun ottaa milloin kasvien ulkomuoto, milloin sukulaisuus toisten kasvien kanssa, milloin niiden lääkevoima tahi muu hyöty ja käytäntö, milloin kasvanto-paikka ja senki seitsemän muuta seikkaa. (*Elias Lönnrotin Flora Fennica* I 2002, 8.)

Inarinsaamassa vanhan kansan tuntemia lajinnimiä ei ole ollut liikaa, mutta senkin edestä kasveja on täytynyt nimetä oppitekoisesti. Lönnrotin nimeämisperiaatteet ja ajatukset kuulostavat hyvin tutuilta vielä nykypäivänkin lajinnimityössä.

Inarinsaamen kasvinnimistön vakiinnuttamispyrkimys on virinnyt käytännön tarpeista, koska niitä on tarvittu inarinsaamenkielisiin oppikirjoihin. Laajempi kiinnostus nimiä kohtaan juontaa juurensa inarinsaamen kieli-neuvontaryhmän jäsenten halusta antaa Lapin alueen kasveille koko kielialueella käytettävä yhtenäinen nimi. Toisin sanoen kieleen on haluttu saada toimiva kasvinnimistö, joka palvelisi kaikkia kielenpuhujia.

Nimettävät kasvilajit määriteltiin inarinsaameen *Retkeilykasvion* (1998) levikkitietojen perusteella: on haluttu nimetä sellaiset kasvit, joiden kasvualue

1. Tutustuin professori Kaisa Häkkiseen henkilökohtaisesti väitöskirjani alkutaipaleella. Aloittelemme tuolloin inarinsaamen lajinnimitutkimusta eli tarkemmin sanottuna tutkin lajien kansannimitysten alkuperää ja toisaalta uusien lajinnimien muodostumista, koska olin seurannut lajinnimien laadintaprosessia läheltä. Lajinnimityö oli kiireesti toteutettava, sillä etenkin linnunnimet olivat käytössä kirjavia ja monimerkityksisiä ja kasveilla ja sienillä nimiä oli todella vähän. Tuolloin tavoitteena oli saada kullekin lajille yksi kuvaava ja vain yhteen lajiin viittaava nimi. Nimeämistyötä vaikeutti suuresti se, että vanhoissa lähteissä käytettiin inarinsaamenkielisten lajinnimien selityksenä vanhoja suomenkielisiä linnunnimiä, jotka nekin vaikuttivat sekavilta. Samoin lajien tieteelliset nimet olivat noiden kirjoitusten jälkeen ehtineet moneen kertaan muuttua. Apu oli kumminkin lähellä: tuolloin Kaisa Häkkinen tutkimusryhmineen oli analysoinut kaikki suomen kielen linnunnimet, jotka hän julkaisi teoksessaan *Linnun nimi* (2004). Kaisa Häkkinen antoi ystävällisesti omat tutkimustuloksensa jo käsikirjoitusvaiheessa inarinsaamelaisten käyttöön, ja niinpä työläs lajinnimianalyysi alkoikin sujua kepeästi.

Lopulta inarinsaamen nimityö oli edennyt siihen vaiheeseen, että nimensä olivat saaneet Suomen luonnonvaraiset linnut, ruokasienet sekä Lapin alueen kasvit. Väitöskirjaani mahtuivat ainoastaan lintujen ja sienten nimet, ja kasvinnimet putosivat viime vaiheessa pois aineistosta. Kaisa Häkkinen toimi toisena vastaväittäjänäni keväällä 2007, ja tuolloin hän totesi, että minun pitäisi joskus julkaista jotain inarinsaamen kasvinnimistäkin. Minulla on nyt ilo kuvata ensimmäisen kerran inarinsaamen kasvinnimien työstämisprosessia hänen juhla kirjassaan.

ulottuu Suomen Lappiin – tarkemmin sanottuna Napapiirille ja/tai siitä pohjoiseen. Tällainen raja on tehty siksi, että lajien nimeäminen on suuritoinen ja aikaa vievä prosessi eivätkä inarinsaamelaiden sanaseppien vähäiset resurssit ole riittäneet kaikkien *Retkeilykasviossa* lueteltujen n. 2 300 kasvilajin nimeämiseen. Kasvien nimeäminen on nähtävä osana laajamuotoista inarinsaamen lajinnimityötä: nimettävää on ollut paljon, sillä samoihin aikoihin nimettiin myös 453 lintulajia ja 184 sienilajia (Olthuis 2007, 8). Nimen saivat tuolloin Suomen luonnonvaraiset lintulajit sekä tavallisimmat Suomen metsäsienet (Olthuis 2007, 8). Kutakuinkin samat ihmiset ovat laatineet nämä lajinnimet mukaan luettuina kieleen yhteensä n. 10 000 uudissanaa – yleensä erikoissanastoa eri aloille käännoistyön ja oppimateriaalin laadinnan yhteydessä. Laajin näistä sanastoista on kouluopetusta varten laadittu n. 2 500 sanaa kattava biologian yleissanasto. (Olthuis 2007, 1.)

3. Kirjallisissa lähteissä esiintyneiden kansanimien kriittistä tarkastelua

Kasvinnimien vakiinnuttamispyrkimyksissä yhtenä osana ovat olleet jo olemassa olevat nimet ja niiden tarkistaminen. Pelkistetysti voi sanoa, että täsmälliset tiettyyn lajiin viittaavat nimet ovat kuuluneet puille, pensaalle ja marjoille. Näiden nimien merkitystä ja kieliäsuua ei ole tarvinnut lainkaan kyseenalaistaa. Puista ja pensaista on vanhastaan tunnettu nimitykset *kuosâ* 'kuusi', *leibi* 'leppä', erit. harmaaleppä', *peeci* 'mänty', *puájui* ~ *siedgâ* 'paju', *enâmistpuájui* 'raita', *riátká* ~ *rátká* 'kataja', *suáhi* 'koivu', *skierri* 'vaivaiskoivu', *supe* 'haapa' ja *pihlájâš* ~ *pihlejâš* 'pihlaja'. Näiden nimeäminen on ymmärrettävää: kasvit ovat näkyviä ja merkittäviä jokapäiväisessä elämässä mm. rakennusaineena, polttopuuna ja puutöiden raaka-aineena. Männynkuoresta on valmistettu peltua, joka on ollut tärkeä ravinnonjatke Inarissa. Koivun mahlaa juotiin särpimenä. (T. I. Itkonen 1948, 288, 290.) Pajua on käytetty lähinnä nahan parkitsemiseen (Matus 2001). Vasta myöhempiä tulokkaita kieleen ovat nimitykset *tuomâ* 'tuomi' ja *tuodârsuáhi* 'tunturikoivu'.

Syötävistä marjoista on tunnettu ja nimetty *lyeme* 'hilla', *juŋŋâ* 'puolukka', *etimâs* 'juolukka', *sare* 'mustikka' sekä *vuorâččâšmyerji* 'variksenmarja'. Variksenmarjasta on käytetty myös rinnakkaisnimiä *vuorâšmyerji*, *čapismyerji* ja *čyemenjâs*. Nytemmin rinnakkaisnimi *čyemenjâs* on siirretty pohjanvariksenmarjan nimeksi. Myös puolukkaa muistuttavalla ruohokanukalla, jota ei ole käytetty ihmisravinnoksi, on ollut nimi: *pennuujunŋâ* sananmuk. "koiranpuolukka". Muita tunnettuja nimityksiä ovat *káránâšjunŋâ* 'sianpuolukka' ja *káránâšmyerji* 'nyk. riekonmarja'. *Káránâšmyerji*-nimitys on esiintynyt myös rinnakkaisnimenä sianpuolukalle.

Kielessä yhtenäisiä, tiettyyn kasvilajiin viittaavia nimityksiä ovat *káskee* 'nokkonen', *suoivuurrâási* 'haurasloikko', *ulâštoonjâs* 'suopursu', *kiev(â)njuolâs*

'maitohorsma', *piättárrääsi* 'siankärsämö' ja *puurrámrääsi* 'väinönputki'. Miksi näillä kasveilla sitten on vanhastaan ollut kielialueella yhtenäinen inarinsaamenkielinen nimi? Useimmat kasvit ovat olleet jollakin tapaa hyötykasveja. Nokkonen on ollut saamelaisille lääkekasvi, ja sitä on käytetty värjäykseen (Lukkari – Lukkari 1992, 33; ks. myös Häkkinen – Lempiäinen 2007, 87). Suopursua on käytetty reumatismin ja ihotautien hoitoon. Siitä on valmistettu teetä, ja keitetyllä suopursuedellä on pesty eläimiä, jotta niiden loiset kuolisivat. Myös vuodevaatteita on pesty suopursuedellä samasta syystä (Lukkari – Lukkari 1992, 101.) Maitohorsman juuria on ennen vanhaan jauhettu jauhoksi, jota käytettiin leivontaan ja myös kahvinkorvikkeeksi. Kasvin juuri kelpasi myös karjanrehuksi. (Lukkari – Lukkari 1992, 91.) Myös siankärsämö oli saamelaisten lääkintäkasvi. Sanotaan, että se seisautti veren. Keitettynä sitä käytettiin rinta- ja vatsakipuun. Jauheena se kelpasi teehe, joka paransi vaivoja. (Lukkari – Lukkari 1992, 134.) Väinönputki on ollut tärkeä ravintokasvi, sillä sen juuria on käytetty paloitetuna ja viinaan sekoitettuna lääkkeeksi esim. vilustumisoireisiin ja kaikenlaisiin sisätauteihin (T. I. Itkonen 1948, 290–291). Tämä kasvi tunnetaan myös saamelaisten vihanneksena, mihin myös sen nimi *puurrámrääsi* "syöntikukka" viittaa.

Jotkin kasvisukujen nimet näyttäisivät viittaavan paikalliseen lajiin. Tällaisia nimityksiä ovat *huášši* 'korte', *luubbâsk* ~ *luobbâsk* 'lumme, ulpukka', *jiereeh* 'viinimarja, herukka' *muáskáš* 'raate', *syevvi* 'vita' (*puškosyevvi* 'ahvenvita') ja *ruáhu* 'ruoko'.

Tietyt kasveja kuvaavat nimitykset sen sijaan eivät näyttäisi viittaavan mihinkään tiettyyn lajiin. Nytemmin tähtimöiden nimeksi otettu *iilâsk* on vanhastaan tarkoittanut rikkakasvia. Se on siis tarkoittanut kaikkea piholla ja pelloilla kasvavaa ylimääräistä kasvustoa. *Inarilappisches Wörterbuch* -sanakirjassa esiintyvälle nimitykselle *umolsyeini* on annettu merkitys 'niittyvilla', mutta inarinsaamen nykypuhujien mukaan nimitys vaikuttaisi myös yleisnimeltä kaikille "villakasveille".

Varsin ongelmallisia ovat olleet sarojen ja heinien kansannimitykset. Mutasaran nimitys *čäcisyeini* on *Inarilappisches Wörterbuchin* (ILWB) sanalippujen mukaan toiminut yleisnimityksenä jänkä-, luhta- ym. vetisillä paikoilla kasvaville heinille. *Čäciruáhu*-nimitys on mitä ilmeisimmin ollut järviruo'on (nyk. *järviruáhu*) nimitys. *Inarilappisches Wörterbuch* antaa sille merkityksen 'Schilf', teoksen alkuperäisissä sanalipuissa esiintyy tämän nimityksen kohdalla suomenkielinen vastine 'vesiruoko'. Suhoselta (1936) löytyy nimitys *vesiruoho*, joka on ollut suomessa kahden kasvin, piennarpoimulehden ja uposlehden, nimenä. Piennarpoimulehti on *Retkeilykasvion* mukaan (1998, 263) harvinainen Lapissa, joten kyseessä lienee uposlehti. Suhonen käyttää uposlehdestä sen vanhaa nimeä *harsuheinä*. *Kamuvsyeyini* 'kenkäheinä' on Mattuksen listassa (1991) tulkittu vesisaraksi. Tämän mukaan nimitys on myös valikoitu juuri vesisaran nimivastineeksi. Sen sijaan puhekielessä ei näytä olevan varmuutta siitä, mistä lajista todella on kyse kenkäheinien osalta, ja kenkäheiniin on liitetty muitakin heinien kuvauksia ja kansannimityksiä. Nimitys *siedgávyelesyeini* ("pajunalusheinä") on määritelty seuraavasti: "Kenkäheinä, jos se kasvaa pajukossa. Tällai-

nen heinä on pehmeämpi ja kenkään parempi kuin avoimella paikalla kasvava.” *Kieddisyeini* (”kenttäheinä”) määritellään hyväksi kenkäheinäksi. Lisäksi mainitaan vielä *kuovdâsyeini* (”painanneheinä”), joka on ”heinärantaisessa pienessä järvestä kasvavaa heinää. Tätä heinää käytetään kenkäheinäksi.”

Lajimääritys on ongelmallista myös joidenkin muidenkin ILWB:n sanalipuissa esiintyvien heinännimien osalta. Nimitys *jieŋâsyeini* (”jääheinä”) määritellään jäältä niitettäväksi luhtaheinäksi. *Sieppâsyeini* (”karvaheinä”; *sieppâ* tarkoittaa myös häpykarvaa) määritellään hyvin lyhyeksi, ymmyrkäiseksi, sakeasti kasvavaksi jänkäheinäksi, jota lehmät syövät, vaikkei se olekaan erityisen hyvää rehua.

Nimien vähyyden vuoksi jo olemassa olevien nimien kriittinen tarkastelu on ollut helppoa: nimet ovat olleet kutakuinkin vakiintuneita ja koko kieli-alueella yhtenäisiä, joten niihin ei ole tarvinnut lainkaan kajota. Sen sijaan merkitykseltään horjuvia nimiä ei ole suoraan kelpuutettu lajinnimiksi.

4. Uusien kasvinnimien laadinta

Uusien kasvinnimien laadinta kieleen on ollut paljolti samantyyppinen prosessi kuin sienennimien laadintakin: molemmissa tapauksissa vanhoja kansannimiä on ollut niukasti – sienennimiä vieläkin vähemmän kuin kasvinnimiä. Suurimpana erona on ollut nimimallin valinta: sienennimien luomisessa pohjana olivat miltei kokonaan suomenkieliset nimet, kun taas kasvinnimien laadinnassa malleina toimivat suomenkielisten kasvinnimien lisäksi myös pohjoissaamenkieliset nimet sekä lajien tieteelliset nimet. Sienennimissä pohjoissaamen mallia ei ollut, koska pohjoissaamassa ei sieniä ole nimetty systemaattisesti (Olthuis 2007, 385).

Hankalaa sienten nimeämisessä oli se, ettei sienisuvuille ollut aiemmin annettu saamenkielisiä nimityksiä, ja suomenkielisten mallinimien käyttöä hankaloitti lisäksi se, että sienisukujen nimissä oli paljon johdoksia kuten *nuljaska*, *risakas*, *hapero* ja *helokka*, ts. johdinosaa oli tarkasteltava omana kokonaisuutenaan (Olthuis 2007, 386). Näistä saatiin saamenkielinen nimitys hyödyntämällä mallisanan kantaa. Toisinaan taas johdetut mallinimet olivat merkitykseltään hämäriä, jolloin kannan merkitystä ei suoraan erottanut. Näistä hyviä esimerkkejä ovat nimitykset *nääpikkä*, *valmuska* ja *malikka* (Olthuis 2007, 336, 339, 349). Nääpikän ja malikan nimi on lainattu kieleen mukauttamalla se inarinsaamen äänneasuun: *nääpik* ja *maalik*. Valmuskojen sukunimi tehtiin saameen sienten kalvakan värin perusteella: adjektiivista *šovkkád* ’kalpea’ johdettiin substantiivi *šovvkáh*.

Inarinsaamen linnunnimissä puolestaan oli kansantaloudellisesti tärkeiden tai muutoin näkyvien lintujen osalta vahva, joskin toisinaan epäyhtenäinen kansannimistö, jota käytettiin nimityön pohjana. Kansantaloudellisesti merkityksettömät lajit olivat nimeämättä. (Olthuis 2007, 5.) Linnunnimissä johdoksia ei juurikaan esiintynyt nimettävissä lintusuvuissa.

Myös kasvinnimien malleissa esiintyy runsaasti johdoksia, joten tulokielen näkökulmasta niitä on tarkasteltu kantaa ja johdinta erikseen. Läpinäkyvissä tapauksissa suomen mallin mukaan inarinsaameen on luotu esimerkiksi seuraavat johdot: *nenätti* – *njuunáág* (kantana *njune* 'nenä' + johdinosa -g); *haarikko* – *suáráág* (kantana *syeri* 'haara' + johdinosa -g), *kynsimö* – *kazzooh* (kantana *kozzâ* 'kynsi' + johdinosa -h), *kämmekkä* – *kuámmiráš* (kantana *kuámmir* 'kämmen' + johdinosa -š (deminutiivijohdin)), *suolake* – *sálttu* (kantana *sáltti* 'suola' + johdinosa -u). Kantasana on siis suora käännös, mutta johdinosan vastineen etsintä on ollut satunnaisempaa.

Saameen on usein lainattu sellaisia kasvinnimiä, joiden kantaosan merkitys on ollut nykypuhujalle läpinäkymätön. Tällaisia nimityksiä ovat esimerkiksi *närvänä* – *närvin*, *matará* – *máádir*, *jákkärä* – *jákkir*, *vihvilä* – *viihvál*. Tällaiset kolmitavuiset nimet on mukautettu saamen omaan äänneasuuun. Samoin on menetelty kaksitavuisten sukunimien kanssa, eli nämä ovat perussanan kaltaisia nimiä: *liesu* – *liásu* ja *nätä* – *nietá* (ks. myös Olthuis 2003, 540–541.) Liesuihin kuuluu vain yksi kasvi, liesu, kun taas nätiä on useampia.

Kasvinnimi ja samalla kasvisuvun nimi *násiä* otettiin raakalainana inarinsaameen. Suomenkielinen nimi *mähkä* on myös läpinäkymätön, ja sen inarinsaamenkielinen nimi *iđospäččee* "itiöampuja" laadittiin kasvia kuvaavaksi.

5. Kasvinnimen muodostaminen käännöslainan avulla

Inarinsaamen nimistötyön malleina käytetyt kasvinnimet ovat useimmiten rakenteeltaan kompleksisia yhdyssanoja. Toisin sanoen vastaavista tulokielisistä kasvinnimistäkin on tullut yhdyssanoja. Inarinsaamen sanamuodostuskokemusten mukaan eniten käytetty lajinnimien muodostuskeino on mallinimen sanelementtien eli yksittäisten sanojen kääntäminen tulokieleen. Häkkinen toteaa (1990, 270):

Käännöslainoja tuotetaan usein vieraskielisten ilmausten vastineiksi muun kääntämisen yhteydessä, ja jälkeensä on yleensä mahdotonta edes huomata, että todellisessa kääntämistilanteessa olisi ollut tarjolla muitakin vaihtoehtoja kuin se, joka lopulta on valittu ja vakiinnutettu kieleen. Tuntuu esimerkiksi itsestään selvältä, että ruotsin *ädelsten* on suomeksi jalokivi –.

Kyse on hyvästä ja toimivasta toisen kielen mallista, jota ei edes tarvitse kyseenalaistaa. Käytännön nimeämistilanteessa on aina työläämpää kehitellä uudenlaisia nimeämismalleja kuin käyttää jo olemassa olevaa.

Kääntämisen keinoja uudisnimen tuottamiseksi on useampia:

(1) Mikäli kahden kielen sanat ovat identtiset, nimi tai osa siitä kääntyy helposti kielestä toiseen ns. vakinaisen vastineen avulla. Tällaisia kutsutaan myös suoriksi käännöslainoiksi. Näistä hyviä esimerkkejä ovat *järvikorte* (*järvi* +

korte), josta on molemmat osat käännetty vakinaisella vastineella *jävrihuášši* (*jävri* + *huášši*) sekä *metsäkuusi* (*metsä* + *kuusi*), josta on saatu inarinsaameen *meccikuosâ* (*mecci* + *kuosâ*).

Usein kuitenkin käy niin, etteivät malli- ja tulokielen sanojen merkitykset kata täydellisesti toisiaan. Tällöin vakinaista vastinetta ei ole, joten käännettä joudutaan pakosta tuottamaan kohdekieleen jollakin lähdekielen sanaa semanttisesti lähellä olevalla käsitteellä. Ensiksikin semanttisesti lähellä oleva käsite voi olla ns. **vaihtoehtoinen vastine**. Tällöin tulokielen rakenne pakottaa valitsemaan jommankumman vaihtoehdon: esimerkiksi suomen *paju*-sanalle on vastineina *puájui* ja *siedgâ*. Kyse on joidenkin puhujien mielestä pelkästä murre-erosta, eli he pitävät näitä sanoja synonyymeina. Jotkut puhujat taas ovat sitä mieltä, että *siedgâ* on kasvultaan pienempi kuin *puájui* (ILWB:n sanaliput). Toisena esimerkkinä voi mainita *suáráág*-sukunimen (*syeri* + johdin -g) muodostuksen suomen mallista *haarikko*. Suomen *haara*-sanaa vastaavat inarinsaamessa sekä *syeri* että *syergi*. Näistä *syeri* tarkoittaa puun haaraa ja *syergi* lähinnä joen haaraa, joskin sen käyttö on nyttemmin laajentunut alkuperäisestä merkityksestään. (Ks. myös Olthuis 2007, 104.)

(2) Toisinaan lähtö- ja tulokielen erot ovat niin suuria, ettei vakinaista vastinetta tai vaihtoehtoista vastinettakaan ole. Kasvinnimissä on turvaututtu seuraaviin käännokeinoihin:

a. Yläkäsite

Jos lähtökielen ilmaus tuntuu tulokielen näkökulmasta liian tarkalta, käännokeksessä joudutaan turvautumaan yläkäsitteeseen. Tällöin käsitehierarkiassa siirrytään ylöspäin, jolloin asia sanotaan yleisemmällä tasolla kuin lähtökieleessä. Kasvinnimityössä yläkäsitteitä on käytetty harvoin. Selkein tapaus on järvikaislan saamenkielisen nimen *jävrisyeini* ”järviheinä” luominen, jossa mallinimen jälkiosa *kaisla* on korvattu yläkäsitteellä *syeni* ’heinä’. (Ks. myös Olthuis 2007, 105–106.)

Yläkäsitteen parina on ollut linnun- ja sienennimissä myös alakäsite (ks. Olthuis 2007, 105), eli tuolloin tulokieli ilmaisee asian tarkemmin kuin lähtökieli. Tällaisia tapauksia ei kasvinnimissä ollut, koska kasvien kansannimityksiä oli niukasti. Linnunnimissä tällaisia nimiä ovat olleet sellaiset, joissa tulokieleessä esiintyy suvun ainoan tai prototyypin edustajan nimitys, joka on tarkempi tai kuvaavampi kuin mallissa. Esimerkiksi karimetson nimityksessä *kárguskarfâ* on alakäsitteeksi luettava merimetson vanha nimi *skarfâ*. Samoin mustapyrstökuiirin nimityksessä *čapislavgâlodde* esiintyy alakäsitteenä punakuiirin nimi *lavgâlodde*. (Olthuis 2007, 105.)

b. Lähikäsite

Joskus käsite voidaan korvata myös muilla lähikäsitteillä kuin ala- tai yläkäsitteillä. Tällöin käsite on semanttisesti varsin lähellä lähtökielen käsitettä olematta kuitenkaan sen sanatarkka vastine. (Olthuis 2007, 106.) Kasvinnimissä lähikäsitteen avulla on muodostettu seuraavien lajinnimien määriteosa: suorvokki on saanut saamenkieliseksi nimekseen *jeggiviola* ”jänkäorvokki”. Näin on menetelty siksi, että *suo*-sanalle ei ole kunnollista vakinaista vastinetta. Lapinleinikin nimeksi on seipetty nimi *säämiedäš*. *Säämi* ’Saamenmaa, saamelaisalue’ kuuluu kylläkin Lapin alueeseen muttei ole *Lappi*-sanan tarkka vastine. Etelännokkonen on ristitty nimellä *lädikäskee* ”lantalaisnokkonen”. Lantalainen tarkoittaa ei-saamelaista. Neljänneksi esimerkiksi voisi nimetä ahojäkkrän, jonka saamenkielinen nimi on *meccijäkkir* ”metsäjäkkrä”. Tämä siksi, että *aho*-sanalle ei ole hyvää vakinaista vastinetta saamassa.

6. Nimeäminen kasvin tunnuspiirteiden avulla

Inarinsaameen nimettävien lajien nimimallit ovat olleet linnun-, sienen- ja kasvinnimilautakuntien pitkällisen pohdinnan tuloksia. Mallit ovatkin olleet erittäin hyvin toimivia, sillä ne on tehty lajia mahdollisimman hyvin kuvaaviksi. Toisinaan kumminkin inarinsaamassa on poikettu mallista ja etsitty toisenlaista tapaa kuvata lajia. Uudestaan tehtyyn lajinkuvaukseen on turvaututtu yleensä niissä tapauksissa, joissa tulokielen sanastosta ei ole löytynyt kunnollista vastinetta lähtökielisellem määriteosalle. (Olthuis 2007, 107.) Tällaisia kasvinnimiä ovat mm. *virpapaju* – *tijdâpuájui* ”taikapaju”, *rentohaarikko* – *sáigusuáráág* (*sáigu* ’purkautunut langanpää’) ja *ahomatara* – *vielgismäädir* ”valkomatara”.

Millä perusteilla sitten voi antaa kasville nimen muutoin kuin jonkinasteisen käännöslainan avulla? Suhonen (1936, 5) toteaa:

– – useimmissa tapauksissa on nimen perustana jokin kasvin ulkoasussa selvästi havaittava piirre tai kasvin kelpoisuus eri tarkoituksiin. Niin saattaa kasvin kasvutapa, lehtien muoto, kukinto, kukan muoto, väri ja tuoksu, joskus kasvupaikkakin samoinkuin kasvin käyttö ravinto-, lääkitys-, värjäysym. tarkoituksiin olla nimen aiheuttajana.

Toisinaan taas kasvit on puhtaasti nimetty niiden hyötynäkökohtia silmällä pitäen. Suhonen kirjoittaa (1936, 5):

Niinä aikoina, jolloin hyötynäkökohdat olivat määräävinä kasvimaailman tutkimisessa, uskottiin vahvasti, että jokaisessa kasvissa piilee voimia, jotka voivat koitua ihmiselle joko hyödyksi tai vahingoksi. Näistä luonnon salaisuuksista koetettiin päästä selville mm. selittämällä, että lehtien, kukkien tai hedelmien ja toistaalta ihmisen jonkin ruumiinosan yhtäläisyys osoittaa,

mihin kyseessä olevaa kasvinosaa tulee käyttää. Jos siis lehti muodolleen muistutti maksaa, katsottiin, että sellaista lehteä voitiin menestyksellä käyttää maksatautien parantamiseen, jos kukka oli sydämen muotoinen, niin se auttoi sydäntauteihin jne.

Kunkin nimitoimikunnan mietittäväksi jää, kuinka sopiva tällainen signatuurioppi on nykyaikaisena kasvinnimeämisperusteena. Inarinsaamen nimeämisessä tälle linjalle ei lähdetty.

7. Nimeämisen käytäntöä

Annan joitakin esimerkkejä uusien kasvinnimien oppitekoisesta laadinnasta; tavoitteenani on tuoda esiin mahdollisimman monipuolinen kuva kasvinnimien oppitekoisesta laadintaprosessista. Kommentit perustuvat tekemiini muistiinpanoihin kielineuvontaryhmän kasvinnimikeskustelujen aikana. Lisäksi nimissä on otettu huomioon erilaisten lajinnimityöryhmien sekä kielenhuollon suositus nimen maksimipituudesta, jonka ei pitäisi ylittää kolmea sanaa.

- I *Thalictrum* – Ängelmät – *Puálččimiedđih*, ts. *puálčči* 'kalju' + *miedđáš* eli uudehko leinikkikasvien nimi, jonka käyttöä on laajennettu.
1. *T. alpinum* – Tunturiängelmä – *Tuodârpuálččimiedđáš*
 2. *T. minus* – Pikkuängelmä – *Uccâpuálččimiedđáš*
 - 2a. *ssp. kemense* – Keminängelmä – *Kiemâpuálččimiedđáš*
 3. *T. simplex* – Hoikkaängelmä – *Segispuálččimiedđáš*
 - 3a. *ssp. boreale* – Pohjanhoikkaängelmä – *Tavepuálččimiedđáš*
 4. *T. flavum* – Keltaängelmä – *Fiskispuálččimiedđáš*

Ängelmien sukunimi puuttui inarinsaamesta. Sukunimeksi luotiin kaksiosainen nimi nimi *puálččimiedđih*. Määriteosa *puálčči* merkitsee kaljua. Tämä perustuu ängelmien tuntomerkkiin: ne ovat monivuotisia, tavallisesti kaljuja ruohoja (*Retkeilykasvio* 1998, 88). Kaikkien lajinnimien määriteosa on suora käänöslaina suomesta. Tässä yhteydessä tarkistettiin myös Mattuksen nimitykset: hänen listassaan tunturiängelmä oli *tuodâsiemâtni*, joka oli suora käänös pohjoissaamen nimestä *duottarsiemanâsti*. Keminängelmä oli *tiänusiemâtni*, ja tämäkin nimi oli suora käänöslaina pohjoissaamen nimityksestä *deanosiemânâsti*. Keltaängelmän nimitykseksi Mattus ehdotti aikanaan nimeä *viskissiemâtni*, joka oli suora käänöslaina pohjoissaamen nimityksestä *fiskessiemanâsti*.

- II *Urtica* – Nokkoset – *Käskeeh* "purijat"

Nokkoselle on vanha kansannimi *käskee*, joka kelpaa myös *Urtica*-suvun nimeksi. Suvun nimeä tarvitaan myös lajien nimenä. Lapin alueelta löytyvät seuraavat nokkoslajit:

1. *U. dioica* – (Iso)nokkonen – *Käskee*
 - 1a. *ssp. dioica* – Etelännokkonen – *Lädikäskee*
 - 1b. *ssp. sondenii* – Pohjannokkonen – *Tavekäskee*
2. *U. urens* – Rautanokkonen – *Ryevdikäskee*

(Iso)nokkosen nimi on vanha kansannimi. Etelännokkonen, pohjannokkonen ja rautanokkonen olivat ilman saamenkielistä nimeä. Yhdyssanan ensimmäinen osa on kaikissa nimissä käänöslainaa. Etelä-sanana vastineeksi on otettu inarinsaamassa lähivastine *läädi*, attr. *lädi-* 'ei-saamelainen, siis eteläinen'. Pohjannokkosen ja rautanokkosen nimityksen ensimmäinen osa on suora käänöslaina suomesta.

- III *Nymphaea* – Lumpeet – *Luobâskeh*
 1. *N. alba* – (Valko)lumme – *Vielgislubâsk*
 - 1a. *ssp. candida* – Pohjanlumme – *Taveluobâsk*
- IV *Nuphar* – Ulpukat – *Stáálukammuh* "staalonkengät"
 1. *N. lutea* – (Iso)ulpukka – *Stuorrâstáálukaamuv*
 2. *N. pumila* – Konnanulpukka – *Uccâstáálukaamuv*

Lumpeiden ja ulpukoiden kansanimissä oli ongelmia: *luobâsk* ~ *luubâsk* merkitsi sekä lummetta että ulpukkaa. Nimet oli siis eriytettävä. Mattuksen kasvinnimilistassa isoulpukka oli *viskislubâsk*, joka on suora käänöslaina pohjoissaamen nimestä *fiskesloppas*, ja konnanulpukka oli *kodepeljirääsi* pohjoissaamen *goddebealljerássi*-nimen mukaisesti. Systemaattisessa nimien tarkistuksessa *kodepeljirääsi* oli siinä mielessä huonompi vaihtoehto, ettei siinä ollut *ulpukka*-sukunimeä. Ratkaisuksi lumpeiden ja ulpukoiden nimeen löytyi inarinsaamelaisen Hans Morottajan lumpeista ja ulpukoista käyttämä nimitys *stáálukaamuv* "staalonkenkä". Lumpeet saivat pitää nimen *luobâskeh*, ja ulpukat saivat nimekseen rinnakkaisnimen *stáálukammuh*.

- V *Asteraceae* – Asterikasvit – *Asteršadoh*
- VI *Solidago* – Piiskut – *Pennuunjuohčâmeh* "koirankielet"
 1. *S. virgaurea* – Kultapiisku – *Pennuunjuovčâ*

Pennuunjuovčâ-nimitys esiintyy ensimmäisen kerran Mattuksen kasvinnimilistassa (1991). Nimitys on osittainen käänöslaina pohjoissaamen nimityksestä *beatnatnjuovččarássi*.

VII *Gnaphalium* – Jäkkärät – Jäkireh

1. *G. sylvaticum* – Ahojäkkärä – *Meccijääkkir*
2. *G. norvegicum* – Norjanjäkkärä – *Taažájääkkir*
3. *G. supinum* – Lumijäkkärä – *Muotájääkkir*
4. *G. uliginosum* – Savijäkkärä – *Njajájääkkir*
 - 4a. *ssp. uliginosum* – Ei suom. nimeä – *Njajájääkkir*
 - 4b. *ssp. pilulare* – Ei suom. nimeä – *Havlájääkkir*

Jääkkir-nimitys on lainamukaelma suomen *jäkkärästä*. Sana on siinä mielessä hankala, ettei se ole merkitykseltään kovinkaan läpinäkyvä. Inarinsaameen tämä sukunimi on siis tuotu oppitekoisena uudisnimenä jo Mattuksen kasvinimilistassa (1991). Myös sanan taivutus oli tarkistettava (*jääkkir* : *jäkireh*).

Lajinnimistä *meccijääkkir*-nimen määriteosa on käännetty lähivastinetta käyttäen: sananmukaisesti tämä kääntyisi ”metsäjäkkärä”. *Taažájääkkir*-, *muotájääkkir*- ja *njajájääkkir*-nimitysten määriteosa on suora käännös suomenkielisestä nimestä. *Havlájääkkir*-nimityksen (”haulijäkkärä”) määriteosa on muodostettu lähikäsitteellä käännöslainana tieteellisen nimen osasta *pilularia*: *pilula* ’pieni kuula’ + suffiksi *-aria* (Corneliuson 2003, 430).

VIII *Antennaria* – Kissankäpälet – *Kisákeppileh*

1. *A. dioica* – (Aho)kissankäpäle – *Kisákeppil* < saN *busságeahpil*
2. *A. nordhageniana* – Ruijankissankäpäle – *Káisákisákeppil* < saN *gáissábusságeahpil* ”kaisakissankäpäle”
3. *A. alpina* – Tunturikissankäpäle – *Tuodárkisákeppil* < saN *duottarbusságeahpil*
4. *A. canescens* – Harmaakissankäpäle – *Räniskisákeppil* < saN *ránesbusságeahpil*
5. *A. villifera* – Isokissankäpäle – *Sámikisákeppil* ”saamenkissankäpäle”

Kissankäpäle-suvun edustajien nimet esiintyvät kaikki ensimmäistä kertaa Mattuksen kasvinimilistassa (1991). Nämä ovat suoria käännöslainoja pohjoissaamesta (saN) ja osin myös suomesta.

IX *Achillea* – Kärsämöt – *Piättárräasih*

A. millefolium – Siankärsämö – *Piättárräasi*

Koko *Achillea*-kasvisuvun nimi on saanut nimensä siankärsämön inarinsaamenkielisestä nimestä *piättárräasi* ”pietarinkukka”. Tämä nimitys esiintyy ensimmäisen kerran Mattuksen kasvinimilistassa (1991), mutta se on tunnettu ja käytetty nimitys. Se voi olla lainaa pohjoissaamen nimityksestä *biehtárrässi* / *biehtarguhkká* (ks. Lukkari – Lukkari 1992, 134).

- X *Tripleurospermum* – Peltosauniot – *Piäldukuáláh*
 1. *T. maritimum* – Merisaunio – *Merâkuállá*
 1a. *ssp. subpolare* – Pohjansaunio – *Tavekuállá*

Piäldukuállá-nimitys esiintyy ensi kertaa Mattuksen kasvinnimilistassa 1991. Se on suora käänöslaina pohjoissaamen nimityksestä *bealdogoallá*. Mattus esittää sille vielä rinnakkaisnimen *piäldusävnrääsi* ”peltosaunakukka”.

- XI *Tussilago* – Leskenlehdet – *Hiäppuškožârääsih*
 1. *T. farfara* – Leskenlehti – *Hiäppuškožârääsi*
 ”hevosenkynsikukka”

Leskenlehden nimeä on nähty kahdessa muodossa: *hiäppuškožârääsi* ja *hiävuškožârääsi*. Kielineuvontaryhmä suosittelee ensimmäistä varianttia. Nimi esiintyy molemmissa muodoissa Mattuksen kasvinnimilistassa 1991. Variantti *hiävuškožârääsi* esiintyy myös inarinsaamenkielisessä Pelgi-Nijlâs-piirros-sarjassa. Nimi on käänöslaina pohjoissaamen nimityksestä *heastagazzarâssi*. Nimi on kuitenkin uusi tulokas kielessä.

- XII *Petasites* – Ruttojuuret – *Rottoruottâseh*
 1. *P. frigidus* – Pohjanruttojuuri – *Taverottoruotâs*

Inarinsaamenkielinen suvun nimitys *rottoruotâs* on suora käänöslaina suomesta, samoin pohjanruttojuuren nimi *taverottoruotâs*.

- XIII *Arnica* – Arnikit – *Aarnikeh*
 1. *A. angustifolia* – (Tunturi)arnikki – *Tuodâraarnik*

Arnikkien suvun nimi *aarnikeh* on inarinsaamen äänneasuun muokattu laina suomenkielisestä nimestä. Sana on mukautettu inarinsaamen kolmitavuisien *k*-loppuisten nominien taivutukseen siten, että sanassa ei ole pituus- eikä astevaihtelua.

- XIV *Saussurea* – Läätteet – *Njaalânjuohčâmeh*
 1. *S. alpina* – Lääte – *Njaalânjuovčâ* ”naalinkieli”

Läätteen inarinsaamenkielinen nimi *njaalânjuovčâ* esiintyy ensimmäisen keran Mattuksen kasvinnimilistassa. Se on suora käänöslaina pohjoissaamen nimestä *njâlanjuovččâ*.

- XV *Cirsium* – Ohdakkeet – *Kuobžârääsih*
 1. *C. helenoides* – Huopaohdake – *Kuobžârääsi* ”karhunkukka”
 2. *C. palustre* – Suo-ohdake – *Jeggikuobžârääsi*
 ”jänkäkarhunkukka”

Ohdakkeiden sukunimi on otettu huopaohdakkeen nimityksestä *kuobžárääsi*. Huopaohdakkeella on rinnakkaisnimenä myös *čuoovjispuállurääsi* (”sinipallokukka”) ja *tarvaneddeerääsi* (”tarttuva kukka”). Nimistä on valikoitu *kuobžárääsi*, koska *puállurääsi*-nimitys esiintyy kulleroiden sukunimenä. *Tarvaneddeerääsi*-nimitystä ei pidetty kasvia kuvaavana. Suo-ohdakkeen nimen määriteosa on käännetty lähikäsitteellä, koska *suo*-sanalle ei edelleenkään ole täysin identtistä käännösvastinetta saamassa.

XVI *Leontodon* – Maitiaiset – *Maidijááh*

1. *L. autumnalis* – Syysmaitiainen – *Čohčâmaidijáš*

Čohčâmaidijáš-nimi esiintyy ensimmäisen kerran Mattuksen kasvinnimilistassa (1991). Nimi on muodostettu lajin suomenkielisestä nimestä. Sen määriteosa on suora käänöslaina suomesta. Jälkiosa on tulokielen äänneasuun mukautettu laina.

XVII *Cicerbita* – Sinivalvatit – *Čuoovjisjeerjah*

1. *C. alpina* – Pohjansinivalvatti – *Čuoovjisjeerjâh*

Mattuksen kasvinnimilistassa (1991) pohjansinivalvatilla on nimi *tavečuoovjisjeerjâ*. Tämä on suora käänöslaina pohjoissaamen nimestä *davvealitjearja* ~ *-jearji*. Kasvinnimien systemaattisessa tarkastelussa sukunimen loppuosa huollettiin sanan taivuttamisen vuoksi muotoon *-jeerjâh*.

XVIII *Taraxacum* – Voikukat – *Vuojárääsih*

Voikukissa on useita sektioita (ks. Retkeilykasvio 1998, 451–464), mutta katsottiin, ettei niitä ole tarpeen eritellä inarinsaamen koulukäytössä.

8. Lopuksi

Inarinsaameen on nyt nimetty Suomen luonnonvaraiset linnut, Lapin alueen putkilokasvit sekä tavallisimmat metsäsienet. Tätä kirjoittaessani kieleen ollaan nimeämässä opiskelijavoimin tavallisimpia perhosia. Vahvin kansannimipohja on ollut linnuilla. Kasveista on vanhastaan tunnettu lähinnä puut, pensaat ja marjat sekä muutamia yksittäisiä hyötykasveja. Sienten ja perhosten nimeäminen on aloitettu lähestulkoon alusta. Lähitulevaisuudessa myös sammalet ja jäkälät saanevat nimensä. Lajinnimityö näyttää jatkuvan pitkälti konkreettisen nimeämistarpeen mukaan.

Kansan tuntemat lajinnimet antavat toisaalta pohjan nimityölle, mutta toisaalta ne myös vaikeuttavat nimityötä, jos nimistö on sekavaa. Helpointa on aloittaa nimityö puhtaalta pöydältä ja suunnitella sukujen ja lajien nimeämisprosessi itse alusta loppuun. Vaikka lajien kansannimet puuttuisivatkin, se ei

kuitenkaan merkitse mallin täydellistä puuttumista: inarinsaamen lajinnimityössä erinomaisiksi nimimalleiksi ovat sopineet muiden kielten – etenkin suomen kielen – lajinnimikomiteoiden antamat nimet. Näissä nimimalleissa lajien kuvaus on otettu huomioon ja nimet on myös tarkistettu kielenhuollon kannalta. Parasta on myös nimetä lajit systemaattisesti suku kerrallaan ja lajit jokaisen suvun sisällä. Usein myös lajien tieteellisten nimien etymologia on selvitetävissä, mikä niinkään antaa mallin nimeämiseen.

Nimeämisprosessin tärkeimpänä tavoitteena on saada käyttöön yksi nimi yhdelle lajille. Tähän tavoitteeseen pääseminen tietää vanhan tutun ja entuudestaan tuntemattoman tasapainotusta. Inarinsaamen kasvinnimityössä on hyödynnetty useimmiten suomen kasvinnimien mallia. Tähän on päädytty siksi, että inarinsaamelaisille suomenkieliset lajinnimet ovat entuudestaan tuttuja, ja juuri tutuntuntuiset nimet kelpuutetaan kieliyhteisössä helpoimmin. Uudetkin nimet vaikuttavat tutuilta, mikäli ne ovat joko suoria käännöslainoja tutusta kielestä tai sitä semanttisesti lähellä olevan vastineen tavoittelua. Uusien nimien luomisessa tutusta suomen lajinnimimallista on yleensä luovuttu niissä tapauksissa, joissa tietty suomen sana puuttuu inarinsaamesta, tai jos tietty suomenkielisen nimen osa on merkitykseltään epäselvä. Näissä tapauksissa malli on voinut löytyä tieteellisestä nimestä tai pohjoissaamesta. Lajinnimiä on saatu inarinsaameen etenkin kääntämällä niitä erilaisista malleista. Yksinkertaisinta on pyrkiä uuteen lajinnimeen suoran käännöslainan avulla eli käyttämällä ns. vakinaista vastinetta. Mikäli vakinainen vastine puuttuu, kääntämisestä voi yrittää vaihtoehdoisen vastineen avulla, käyttämällä ylä- tai alakäsitettä tai muuta lähikäsitettä. Myös lajille ominaisia tuntomerkkejä voi hyödyntää nimeämisessä, tai sitten lähtökielisen nimen osa voidaan ottaa raakalainana tai kielen äänneasuun sovitettavana lainana tulokieleen.

Entuudestaan tunnetut lajinnimet on tarkistettava. Tällöin on pidettävä huolta siitä, että kyseinen lajinnimi on kielialueella selkeä ja yhtenäinen ja tiettyyn tarkoitteeseen viittaava. Joskus taas joudutaan etsimään kielestä muita, samaa tarkoitetta kuvaavia rinnakkaisnimiä. Esimerkkinä tästä ovat artikkeleissa mainittujen lumpeen (*luubbâsk*) ja ulpukan (*stáálukaamuv*) nimien eriyttäminen. Tarkistus merkitsee myös tunnettujen nimien oikeakielisyyden tarkistamista. Tästä esimerkkinä on leskenlehden nimi *hiäppuškozzârääsi*, jonka taivutusta on korjattu: nominatiivialkuista muotoa *hiävuškozzârääsi* ei suositella käytettäväksi. Joissakin tapauksissa taas nimien tarkistus on tiennyt merkityksen siirtoa niin kuin variksenmarjan nimityksessä *čyemenjäs*, joka on siirretty merkitsemään pohjanvariksenmarjaa.

Miten sitten vakiinnuttaa nimet kieleen, etteivät ne jäisi pelkiksi nimilistoiksi? Oppikirjoihinkin mahtuu vain osa nimityksistä. Mikäli resurssit siihen riittäisivät, paras keino nimien vakiinnuttamiseksi olisi varmasti asianmukaisten lintu- ja sienikirjojen ja kasvion laadinta. Toistaiseksi tämä työ joutuu kuitenkin odottelemaan lisäresursseja.

Lähteet

- Borg, E. W. 1859: *Anar Sämi Kielâ Aapis Kirje já Doktor Martti Lutherus Ucca Katkismus*. Chr. Ev. Barck, Oulu.
- Corneliuson, Jens 2003: *Växternas namn. Vetenskapliga växtnamns etymologi. Språkligt ursprung och kulturell bakgrund*. Ny reviderad upplaga. Wahlström & Widstrand, Stockholm.
- Elias Lönnrotin *Flora Fennica I* 2002. Toim. Kai Linnilä, Sari Savikko, Terttu Lempiäinen. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.
- Holmberg, Pelle – Eklöf, Marie-Louise – Pedersen, Anders 2009: *Mauste- ja terveyskasvit luonnossa*. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki.
- Häkkinen, Kaisa 1990: *Mistä sanat tulevat. Suomalaista etymologiaa*. Tietolipas 117. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- 2004: *Linnun nimi. Kirjakelemme linnunnimistön historia*. Kustannusosakeyhtiö Teos, Helsinki.
- Häkkinen, Kaisa – Lempiäinen, Terttu 2007: *Mikael Agricolan teokset. Agricolan yrtit. Mikael Agricolan /Rucouskirian/ terveyttä tuovat kasvit, niiden esiintyminen ja käyttö 1500-luvulla*. Kirja-Aurora, Turun yliopisto.
- ILWB = Itkonen, Erkki (Hrsg.): *Inarilappisches Wörterbuch*. Unter Mitarbeit von Raija Bartens und Lea Laitinen. Lexica Societatis Fenno-Ugricae XX:1–4. Suomalais-Ugrilainen Seura, Helsinki 1986–1991.
- ILWB:n alkuperäiset sanaliput. Liput säilytteillä Suomen Kansallisarkistossa. Suomalais-Ugrilainen Seura, Helsinki.
- Itkonen, T. I. 1948: *Suomen lappalaiset vuoteen 1945*. Osa I. Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo.
- Lukkari, Toivo – Lukkari, Heikkiarmas 1992: *Šattut Sámis*. Davvi Girji os., Kárašjohka.
- Lönnrot, Elias 1854: Ueber den Enare-Lappischen Dialekt. – *Acta Societatis Scientiarum Fennicae*, no 4. Societas Scientiarum Fennicae, Helsinki.
- Mattus, Ilmari 1991: Säämi šadoh. – *Anarâš, kesimáánu nummeer*, 3–15. Anarâškielâ servi ry, Ivalo.
- 2001: *Anarâš-kalender 2001*. Anarâškielâ servi ry, Ivalo.
- Olthuis, Marja-Liisa 2003: Sanaston aktiivisen kartuttamisen metodiikkaa. – *Virittäjä* 4, 529–544.
- 2007: *Inarinsaamen lajinnimet. Lintujen ja sienten kansannimitysten historiaa ja oppitekoisten uudisnimien muodostuksen metodiikkaa*. Anarâškielâ servi ry, Ivalo.
- Retkeilykasvio*. Toim. Leena Hämet-Ahti, Juha Suominen, Tauno Ulvinen, Pertti Uotila. 4. täysin uudistettu painos. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Kasvimuseo, Helsinki 1998.
- Suhonen, Pentti 1936: *Suomalaiset kasvinnimet. Suomalaisen eläin- ja kasvitieteellisen seuran Vanamon kasvitieteellisiä julkaisuja*. Osa 7, n:o 1. Vanamo, Helsinki.

Verkkolähteet

Olthuis, Marja-Liisa 2009: Mii kirjekieliâ lii já maht tot šadda?
[http://scripta.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk6/Omin_sanoin.pdf]

Marja-Liisa Olthuis
Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Oulun yliopisto,
Giellagas-instituutti, Anarâškielâ servi
marja-liisa.olthuis[a]kotus.fi